Запропащений надзвичайний поїзд.

Оповідане А. Конен Дойля.

Третього червня 1890 року забажав якийсь джентльмен, що звав ся Люї Каратель, бачити ся з Джемсом Блєндом, суперінтендантом центральної Лондонської і Західно-Приморської стациї в Ліверпулї. Був то чоловік невеликого росту, середнїх лїт, брунет із хмарним видом і так викривлений, що спина його видавала ся горбатою. Він явив ся в супроводї товариша, чоловіка з вимовним виглядом, якого шановливе і уважливе поводжене вказувало на його залежне становище. Той приятель чи товариш — його імя не пропало безслїдно — був мабуть чужинець і судячи по смаглявій барві лиця походив із Іспанії або Полудневої Америки. У нього впадала в очи одна річ: у лївій руцї тримав він невеличкий чорний шкіряний портфель, а клєрк, що сидів у центральній канцелярії, зауважав, що той портфель був привязаний до руки ремінцями. Тодї не звернув нїхто на се уваги, але дальші випадки показали, що сей факт мав величезне значінє. Вкоротцї попрошено д. Карателя на гору до канцелярії містера Блєнда, а його товариш лишив ся на долинї.

Каратель оповів дуже коротко свою справу. Він лише сьогоднї приїхав у полудне із Центральної Америки. Незвичайно важні справи не позволяють йому тратити нї хвилини, вимагаючи його присутности в Парижи. Він спізнив ся на поспішний поїзд і просить приготувати для нього надзвичайний. На грошах не залежить йому, але на часї; коли компанія виправить його швидко, нехай предложить опісля свої власні умови.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:46 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Містер Блєнд потиснув головку електричного звінка, покликав до себе містера Поттера Ґуда, що завідував поїздами, і полагодив цілу справу в пятьох мінутах. На приготовленє поїзду треба було тільки три чверти години, часу, конечного для усуненя перешкод у дорозї. Величезна льокомотива, названа „Рочдель“, зазначена в книгах компанії під числом 247, була причіплена до двох ваґонів із окремим кондукторським ваґоном по заду. Перший був причіплений виключно на те, аби своїм тягарем рівноважив надмірне колиханє. Другий, по загально принятому звичаю, був поділений на чотири відділи: перша кляса для некурців і перша кляса для курців, друга кляса для некурців і для курців. Перший відділ, близший до льокомотиви, був призначений для подорожних, усї иньші лишали ся порожні. Кондуктором надзвичайного поїзду був назначений Джемс Мак-Ферсон, що служив довгі літа компанії. Що до Вільяма Сміта, палячa, то той був іще новик.

Вийшовши з кабінета суперінтенданта, Каратель прилучив ся до свойого товариша і ждав разом із ним зі страшенною нетерплячкою хвилї від'їзду. Виплативши належні гроші в сумі пятьдесяти фунтів і пяти шіллінґів — числячи по пять шіллінґів на кожду милю, переїхану надзвичайним поїздом, вони домагали ся, аби сейчас приготовлено для них ваґони і місця, хоч були переконані, що мине майже година, заки усунеть ся перешкоди з дороги. Тимчасом у канцелярії, звідки лише що вийшов Каратель, зайшов незвичайний випадок.

Жаданє надзвичайного поїзду уважаєть ся в богатім торговельнім сьвітї не дуже незвичайною річию, але аби рівночасно жадано двох таких поїздів — се вже була незвичайна річ. А власне тепер трафила ся така. Ледви містер Блєнд покінчив із одним пасажиром, як уже явив ся другий у нього з таким самим жаданєм. То був містер Гораций Мур, джентельмен із військовою вислугою, який заявив, що несподївана і серіозна хороба його жінки, замешкалої в Лондонї, не позволяє йому тратити нї одної хвилини. Його біль і неспокій були такі очивидні, що містер Блєнд старав ся зробити все можливе, аби тільки сповнити його бажанє. Про висилку другого надзвичайного поїзду не могло бути й мови, бо весь готовий персонал був визначений до першого. Полишало ся тільки запропонувати йому сплату частини коштів за поїзд д. Карателя і примістити його в другім порожнім відділї першої кляси, наколи-б д. Каратель не схотїв узяти його до свойого відділу.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Видавало ся неможливим — дістати відмову на таку просьбу, а одначе заледво містер Поттер Ґуд загикнув ся про те, дістав цілковиту і безвідкличну відправу. Д. Каратель заявив, що поїзд його, тому він жадає виключно користувати ся ним. Ніякі арґументи не могли переконати його і конець кінцем прийшло ся закинути задуманий плян. Довідавшись, що можна їхати тільки особовим поїздом, який відходить до Льондону аж по шести годинах, містер Горацій Мур відійшов у страшному горю. Рівно о 4 год. і 31 мін. вийшов із Ліверпуля поїзд, у якому сидів калікуватий Каратель і його велитенський товариш. Дорога була цілком свобідна і до Манчестра не предвиджувано ніякої задержки.

Поїзди Лондонської і Західно-Поморської зелізниці переходять на лінію другої компанії як раз коло того міста, де надзвичайний поїд мав прийти перед шістьома годинами. Якеж було здивоване і замішане служби в Ліверпулї, коли чверть на сему прийшла з Манчестра телеґрама, що поїзд не прийшов іще. На запит, висланий на стацию Хеленс, що лежить на третій частині віддаленя між обома городами, отримано таку відповідь:

„Ліверпуль. Джемс Блєнд, суперінтендант центральної Лондонської і Західно-Приморської зел. — Надзвичайний поїзд перейшов сюди о 4 год. 52 мін. — Доузер. Ст. Хеленс“.

Телеґраму отримано о 6 год. 40 мін., а о 6 год. 50 мін. прийшла з Манчестра друга телеґрама:

„Ні слїду надзвичайного поїзду, що вийшов від вас“.

Десять мінут опісля прийшла на загальне здивоване третя телеґрама:

„Догадуємо ся скорше помилки, ніж розбитя надзвичайного поїзду. Власне прийшов особовий поїзд із ст. Хеленс, але ніхто не завважав нічого підозреного. Чекаємо на вказівки. — Манчестер“.

Справа приймала що-раз більше незрозумілий поворот, хоч деякі вислови останньої телеґрами могли були успокоїти власти Ліверпуля. І дійсно, коли б було що небудь притрафило ся надзвичайному поїздови, то чи можна було припускати, аби особовий поїзд, пущений по тій самій лінії, перейшов не завваживши нічого? Але що за проява? Де подів ся поїзд? Чи не переведено його з якої небудь причини на бічну дорогу з наміром пропустити перше особовий поїзд? Таке поясненє було правдоподібне, коли припустить ся непередвиджений ремонт. Зателеґрафовано на кожду

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

стацию між Хеленсом і Манчестром. Суперінтендант і управитель руху очікували в великім неспокою відповідий, які мали подати їм докладні звістки про затрачений надзвичайний поїзд. Відповіди прийшли в такім самім порядку, в якім вислано запити.

„Надзвичайний поїзд перейшов сюди о пятій годині. — Коллінс Ґрін“.

„Надзвичайний поїзд перейшов сюди о 5 год. 6 мін. — Ірльстоун“.

„Надзвичайний поїзд перейшов сюди о 5 год. 10 мін. — Кинїон Джюнкшон“.

„Нїякий надзвичайний поїзд не переходив сюди. — Бартон Мос“.

Здивовані урядники переглянули ся між собою.

— Одинокий випадок у часї моєї трийцятилїтньої практики, — сказав містер Блєнд.

— Безприкладний і непояснимий випадок, сер! Але йшов жеж надзвичайний поїзд між Кинїон Джюнкшоном і Батрон Мосом.

— Між тими двома стациями, на скілько пригадую собі, нема иньшої. Значить, надзвичайний поїзд зійшов на насип.

— Але як же міг тодї перейти 45-ий особовий поїзд по тій самій лїнії не завважавши його?

— Тут нема вибору, містер Ґуд, так мусить бути. Особовий поїзд мусїв завважати що небудь, що може кинути сьвітло на сю справу. Пішлїм іще раз за звістками до Манчестру, а до Кинїон Джюнкшон вишлїм приказ оглянути зараз лїнію до самого Бартон Моса.

По кількох мінутах прийшла відповідь із Манчестра:

„Нїчого нового про затрачений поїзд. Машинїст і кондуктор особового поїзду зізнають, що між Кинїон Джюнкшоном і Бартом Мосом не трафило ся нїщо. Лїнія цїлком свобідна і нема нїяких слїдів якого будь розбитя. — Манчестер“.

— Переїздив машинїст і кондуктор — невдоволено завважав містер Блєнд. — Тут мусїло зайти розбитє, але вони не завважали його. Надзвичайний поїзд врізав ся очивидно в насип не ушкодивши при тім лїнії. Яким чином могло се стати ся, то переходить моє розумінє, але воно мусїло так бути. Із Кинїон Джюнкшона прийде правдоподібно повідомленє, що поїзд найдено вбитий в насипі.

Та пророцтво містера Блєнда не сповнило ся. По упливі пів години отримано від начальника ст. Кинїон Джюнкшона таку депешу:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

„Ніяких слідів запропащеного поїзду. Певне тільки, що він перейшов сюди, але не прибув у Бартон Мос. Ми відчепили від поїзда льокомотиву і я сам переїхав на ній здовж лінії, але дорога всюди свобідна і нема ніяких слідів розбитя.

Містер Блєнд розпатлав чуприну зі здивованя.

— Ґуд! тут заходить якась містифікация! — сказав він. — Чиж можливо, щоб пропав поїзд серед білого дня тут, у Анґлії? Таж то нісенітниця! Льокомотива, тендер, два ваґони, кондукторський ваґон, пять людських істот — і все те пропадає одно по другім із рельсів зелізної дороги! Коли не дізнаємо ся за годину нічого докладного, то я беру з собою інспектора Коллінса і їду сам оглядати дорогу.

Вскорі прийшла ще одна звістка. Вона явила ся в формі другої телеґрами із Киніон Джюнкшона:

„Повідомляємо з жалем, що трупа Джона Слетера, кондуктора надзвичайного поїзду, найдено посеред корчів зіновати в віддаленю двох миль і чверти від Джюнкшона. Злетів правдоподібно з льокомотиви, упав на насип, а звідти скотив ся в корчі. Ушкода черепа при упадку була причиною його смерти. Ґрунт перешукано докладно, але не знайдемо ніде слідів затраченого поїзду“.

Під той час був занятий цілий край політичною кризою, а надто увага публики була звернена на важний і сензацийний заговір у Парижи, де страшний скандал грозив правительству загубою і міг скомпромітувати багато високопоставлених осіб Франциї. Всї ґазети були переповнені тими випадками, тому небувала затрата поїзду не звернула на себе уваги, що не було-б стало ся в иньшім часї. Дивний характер випадку уменшував його вагу і ґазети не хотіли навіть вірити подаваному фактови. Багато лондонських журналів брало факт за бистоумну вигадку до того часу, доки слідство над тілом нещасного кондуктора (слідство, що не пояснило нічогісінько) не переконало їх про траґічний бік випадку.

Містер Блєнд прибув того самого вечера в супроводї інспектора Коллінса, старшого аґента слідчої поліциї, що був на службі компанії, до Киніон Джюнкшона. Їх дослїди тревали цілий другий день, але привели до цілком неґативного результату. Вони не тільки не попали на слід затраченого поїзду, але навіть на ніщо таке, що могло-б довести до яких небудь преміс. Рівночасно з тим інспектор Коллінс написав офіцияльне донесенє (в сїй хвилї воно

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

лежить передо мною), яке потверджує, що всякі можливости далеко ріжнороднійші, ніж ми собі представляємо

„На протягу залізної дороги між обома тими стациями — говорить він — увесь простір покритий залізними фабриками і копальнями вугля. Деякі з них чинні до нині, иньші закинені. Дванайцять із них мають свої вузкоторові дороги, по яким ваґони плятформи спускають ся на головну лінію. Вони могли без сумніву бути незавважані. Крім того сім копалень мають іще або мали свої власні рельси, які стикали ся зі стациями головної дороги і таким чином мали можливість доставляти свої продукти безпосередно із нутра рудокопу до головних центрів відбуту. У всіх тих випадках тягнуть ся рельси на кілька миль здовж. Чотири пари із тих сімох рельсів лучать ся з копальнями вугля, де не робить ся вже нічого, або зі шахтами, що не довго були чинні. До числа таких належать копальні Рідгаутлет, Херо, Слоуґ-Діспонд і Хартеіз; остання між ними була перед десятьма літами одною з головнійших копалень у Лянкаширі. Ті чотири бічні лінії можемо зовсім вилучити із наших дослідів, бо з них знято поблизькі до головної лінії рельси і давно перервано рух. Важні отсї три прилучені лінії:

1) в напрямі Карнштокської залізної фабрики,

2) Біґ-Бенської копальні вугля і

3) Персеверанської копальні вугля.

„Біґ-Бенська тягнеть ся всего на чверть милї і кінчить ся при глухій стіні на тім місці, де звозить ся вуголь із нутра копальні. Тут нічого не бачили і не чули про ніякий надзвичайний поїзд. По лінії Керштокської зелїзної фабрики, почавши від 8-го червня, набираєть ся щоденно по шіснайцять плятформ червоного залізняка. Тут уставлені тільки одні рельси і сюди трудно пройти. Що до Персеверанської копальні, то рельси йдуть туди в два ряди. Тут незвичайно сильний рух, а вивіз із копальні дуже значний. Від 3-го червня тут безнастанний рух; сотки людий, вчисляючи сюди і цілу товпу укладників рельсів, зняті тут здовж цілої лінії на просторі двох миль і чверти; через те зовсім неможлива річ, аби поїзд міг сюди перейти в долину, не звернувши на себе нічийої уваги. Завважимо вкінці, що бічна лінія далеко близша до стації Хелес, ніж те місце, де випав машиніст, наслідком чого маємо повне право думати, що поїзд перейшов на сім місці скорше, заким трафило ся з ним нещастє.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

„Що до Джона Слетера, то судячи по зверхньому його виду і по ранах, трудно поробити правдиві висновки. На основі того, що ми бачили, можемо тільки сказати, що він умер при випаді з льокомотиви, але чи рани його одержані перед, чи по випаді, того не беру ся рішати. На закінчене просить іще інспектор департамент поліциї приняти його димісию, бо він занадто обиджений закидами лондонських ґазет, що не розуміє річи“.

Цілий місяць тревали досліди поліциї і залізничої компанії, але не принесли ніякого успіху. Предкладали нагороду, обіцяли помилуване за проступок, але ніхто не показував претенсиї ні до одного, ні до другого. Читаючи що дня ґазети публика бажала найти вкінці вияснене такої небувалої тайни, але тижні минали за тижнями, а загадка полишила ся дальше нерозвязана. І серед білого дня, в місяци червні, в найгустійше населеній місцевости Анґлії, пропадає безслідно поїзд, немов перемінений в ґазову субстанцию яким небудь досьвідним хеміком! А посеред ріжних здогадів можна було дійсно найти в пресі навіть серіозні вістки, що тут мусіло бути щось надприродне та що калїкуватий Каратель був особою, звісною під менше приличним іменем. Що до його смаглястого товариша, то багато догадувало ся, що то власне він був причиною нещастя, хоч ніхто не міг доказати справедливости такої думки.

Між численними здогадами, які висловлювали як ґазети, так і поодинокі особи, були деякі, що могли прикувати до себе увагу загалу. Перший основував ся на тім, що поїзд міг зійти з рельсів і перейшовши по насипі, злетіти в Ланкаширський або Страффордський канал, викопаний паралельно до залізної дороги сто літ тому назад. Але сей здогад був скоро опрокинений, бо досліди глибини канала, про який заговорено публично, виказали, що канал не глубокий на стільки, аби міг вмістити в собі цілий поїзд. Другий кореспондент указував на портфель, що буцім то становив одинокий клунок подорожних і містив у собі, по його думці, якусь нову вибухову матерію, незвичайно сильну, в виді порошка. Здогад, що цілий поїзд міг вилетіти в воздух, при чім насип був неушкоджений, є очивидно ні більше ні менше як безрозумний абсурд, нісенїтниця, яка не заслугує жадної уваги. Назначено навіть нове слідство, коли нараз зайшов новий і несподіваний випадок, що розбудив надію, якій натурально не судило ся ніколи сповнити ся.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Було то ніщо иньше, як письмо, прислане на імя містріс Мак-Ферсон її мужем, містером Джемсом Мак-Ферсоном. Письмо було вислане з Ню Йорка 5 липня 1890 р., а прийшло по 14-ім того самого місяця. Багато висловляно сумнївів про його автентичність, та містеріс Мак-Ферсон запевнювала рішучо, що воно написане її мужом, а знов факт, що в ньому було залучених 100 долярів паперами по пять долярів, усував сам собою всяку можливість обману. От і зміст письма:

„Дорога моя подруго! Багато я передумав і приходжу до того переконаня, що було би дуже погано покинути тебе і Лїзу. Постараю ся, щоби того не було і щоби ти приїхала до мене. Посилаю тобі гроші, виміняй їх на двайцять анґлїйських фунтів. Для тебе і Лїзи повинно сього вистати, аби ви могли переїхати за Атлянтийський океан. Купуй місця на Гамбурськім пароплаві, що задержуєть ся в Соутгемптонї, там дешевше, як у Лїверпулї. Коли-б ти могла, приїхавши сюди, задержати ся в Джонстон Гоузї, я попробував би післати тобі кілька слів, бо тепер трудно менї і я не дуже щасливий при згадцї, як страшно було-б покинути тебе. Тимчасом досить. Твій муж

Мак Ферсон“.

Ми вже згадували про те, що се письмо могло було послужити для вияснення цїлої справи тим більше, що було доказане, як якийсь подорожний, дуже подібний до пропалого кондуктора, переїхав із Соутгемптона під іменем Земмерса, закупивши місце на Гамбурськім пароплаві, що відплив до Ню-Йорка 7-го червня. Містеріс Мак-Ферсон виїхала зі своєю сестрою Лїзою до Ню-Йорка і по трех тижнях прибула до Джонстон-Гоуз, але не довідала ся там нїчого про свойого мужа. Дуже можливе, що необережні вислови преси упередили його про те, що поліция слїдить за ним. Щоби там не було, але нїхто не приходив і не писав до Джонстон-Гоуза, наслїдком чого обі жінки вернули назад до Лїверпуля.

В такій стадиї оставала справа до 1898 року. Видаєть ся неправдоподібним, що протягом осьми лїт не вияснено справи затраченя надзвичайного поїзду, в якому був Каратель зі своїм товаришем. Докладні дослїди про обох подорожних доказали лиш те, що Каратель був звісний у Центральній Америцї, як полїтичний і фінансовий аґент та що приготовляючись до своєї подорожи до Европи, він бояв ся сильно, що не доїде до Парижа. Його товариш, вписаний у книзї приїзжих під іменем Едварда Ґомеца, був

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

чоловік, про якого говорено, що він жорстокий, задеракуватий і хвалько. Судячи одначе по виду, він був цілковито відданий Карателеви, що як чоловік фізично слабий, глядав у ньому підпори і оборони. Додамо до того, що з Парижа, який був головною метою подорожи Карателя, ніхто не допитував ся про нього.

Перейдім тепер до фактів сеї справи, опублікованих у марсильських ґазетах у сповіди, зложеній Гербертом-де-Лєрнаком, засудженим на смерть за убийство купця Бонвальо. Ми наводимо сю сповідь дословно.

„Не задля самого славолюбства або самохвальства подаю я отсї факти. Коли-б так було, я оповів би ще багато славнїйших річий. Я роблю се в тій цїли, аби звісний джентльмен у Парижі зрозумів, що я можу розповісти все, що, дотикає справи Карателя, можу розповісти також те, що в його інтересї і на його просьбу поповнено злочин; а не зроблю того тільки тодї, коли прийде на свій час відволока, якої я очікував. Бережіть ся, панове, доки ще не зовсїм пізно! Ви знаєте Герберта-де-Лєрнака і вам звісно, що його дїла так само правдиві, як і слова. Поспішайтесь отже, або погинете.

„Не буду називати імен — що сказали-б ви, як би тільки почули їх! — а розповім вам виключно лиш те, як хитро виконав я цїлу справу. Я служив чесно своїм панам і не сумнїваю ся, що вони чесно поводили ся зо мною. Тому доки я переконаний, що вони не зрадили мене, їх імена, які потрясали цїлу Европу, не будуть відкриті. Але тогож дня... зрештою не скажу більше нїчого!

„Одним словом, стало ся те в 1890 роцї, в часї славного процесу в Парижі, який дав причину до незвичайного скандалу в полїтичних і фінансових кругах. Який страшний був той скандал, можуть знати тільки такі конфіденцияльні аґенти, як я. Честь і карєра багатьох першорядних людий Франциї були поставлені на карту. Вам очивидно трафляло ся всїм бачити громадку круглїв, як вони, витягнувшись просто, стоять рівно. Нараз надлїтає куля і... гоп, гоп, гоп! — усї девять на землї. Представите собі тепер великих людий Франциї в видї круглїв, а Карателя в видї кулї, що надбігла звідкись здалека. Як би вона докотила ся на час і... гоп, гоп, гоп! — усї. Я постановив, що вона не докотить ся.

„Я не обвиняю всїх, що вони знали про те, що стало ся. Тут, як я вже сказав, були поставлені на карту незвичайно важні фінансові і полїтичні інтереси і тому задля веденя справи був

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

утворений синдикат. До синдикату належали люди, що не зовсім розуміли справу. Але й вони дуже добре знали і можуть бути переконані, що я не забув їх імен. Вони знали про приїзд Карателя давно ще перед тим часом, заки він виїхав із Полудневої Америки; вони знали також, що докази, які були в його руках, могли їх усіх погубити. Синдикат мав у своїх руках необмежену суму гроший, абсолютно необмежену, розумієте? Вони стали тому шукати аґента, що міг би обмежити таку величезну власть. Вони шукали помислового чоловіка, рішучого, такого, що бистро орієнтував ся. Вони вибрали Герберта-де Лернака і не помилили ся.

„Мені дозволено вибирати собі помічників, користувати ся повною властию, яку дають гроші, одним словом уладити все так, аби Каратель не прибув ніколи до Парижа. Зі звичайною своєю енерґією я взяв ся за поручену справу, не тратячи по одержаню інструкциї ні одної мінути, і перші кроки зроблені мною були як найлїпші для виповненя задуманої задачі.

„Чоловік, на якого я міг вповні спустити ся, був висланий мною до Полудневої Америки, аби слїдив за Карателем. Коли-б він був приїхав на час, корабель не був би ніколи прийшов до Лїверпуля, та на жаль він був уже відплив із пристані, заки мій аґент дістав ся до нього. Тодї вислав я заосмотрений у все конечне невеличкий оружний бріґ, аби перетяв йому дорогу, але й се не вдалось менї. Навчений невдачами, я, подібно як усї великі орґанїзатори, придумав цїлий ряд кроків, із яких не один то другий мусїв конечно вдати ся. Ви очивидно не вірите в трудности мойого підприємства, представляючи собі, що тут мало місце звичайне вбійство. Ви забуваєте, що ми мусїли усунути не тільки Карателя і його документи, але й товариша, якому він, як ми мали повне право догадуватись, розповів усї свої тайни. Уважайте також на те, що вони оба були обережні і незвичайно підзорливо звертали ся до всяких проб зближеня. В тому власне й лежала цїла трудність справи, вповні достойної мене, бо я все відзначав ся незвичайною зручністю при несподїванім нападї на другого.

„Я старав ся приїхати скорше від Карателя до Лїверпуля, я летїв туди на зломанє карку, бо я був переконаний, що він поробив усякі можливі кроки, аби приготувати для себе значну оборону по приїздї до Лондона. Одним словом те, що ми мали зробити, мусїло стати ся між хвилею його приїзду до Лїверпульської пристанї і від'їздом на Лондонській і Західно-Приморській залїз-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

ниці до Лондона. Ми уложили шість плянів, один хитрійший від другого, а котрий із них мав бути виконаний, се залежало від поступованя Карателя. Чого би він не придумав, ми мали бути все коло нього. Задержував ся він у Ліверпулї — один пляи, їхав звичайним поїздом або поспішним або надзвичайним — ми на все були готові. Ми все передвиділи і приготували.

„Ви певно думаєте, що я один, сам про себе, не міг того зробити. Чиж я міг знати всї лїнії англїйських залїзниць? Але гроші доставили менї аґентів із цїлого сьвіта, ба навіть у Анґлії найшов я їх скоро і то незвичайно проворних. Я не назву їх імен, бо було би несправедливо підривати їх кредит. Мій анґлїйський аґент заслугував бути моїм союзником. Він знав як найдокладнїйше Лондонську і Західно-Приморську лїнію, а під його начальством стояв цїлий ряд жвавих і відданих йому робітників. Ідея пляну належала до нього, а я розробив тільки поодинокі деталї. Ми підкупили кількох слуг, між якими найголовнїйшим був Джемс Мак-Ферсон, котрого ми постарали ся зробити кондуктором надзвичайного поїзду. Сміт, паляч, був також до наших услуг. Джона Слетера, машиніста, пробували ми також звербувати для себе, але він був упертий, а тим самим небезпечний для нас, тому ми полишили його. Ми не мали цїлковитої певности, що Каратель замовить надзвичайний поїзд, ми догадувались того тільки на тій основі, що його приїзд до Парижа без найменшої задержки був для нього дїлом першорядної ваги. Для ріжних непередвиджених випадків поробили ми специяльні приготованя, обдумані до найменших подробиць завчасу ще перед приходом корабля до берегів Анґлії. Вам певно буде також інтересно знати, що один із моїх аґентів був на лоцманськім байдаку, що спускав якор того корабля.

„В хвилї приїзду Карателя до Ліверпуля ми вже знали, що він підозріває небезпечність і тримає себе в обережности. Він приїхав у супроводї небезпечного для нас товариша, по імени Ґомеца, що мав при собі оруже і був готовий на всякий випадок зробити з нього ужиток. При ньому були конфіденціональні папери Карателя і він готов був боронити їх рівно як їх властителя. Каратель, по всякій правдоподібности, слухав його рад і домогти ся чого-небудь від Карателя, не домігшись того від Ґомеца, було пустою стратою часу і енерґії. Супроти того треба їх було конечно віддати одній і тій самій долї, а жаданє надзвичайного поїзду улекшувало нам сповненє наших плянів. Ви не забувайте

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

також, що на надзвичайнім поїзді із трьох людий залізничої компанії двох служило нам і при тім за таку ціну, що обезпечувала їх на ціле житє. Я не хочу сказати через те, що анґлійська нация чеснійша від иньших, я думаю лише, що її труднійше підкупити.

„Я вже говорив вам про свойого англійського аґента, чоловіка, якому усьміхала ся прекрасна будучність, коли-б не деякі плямки, що лежали на ньому. Йому поручено усі справи в Ліверпулї, а я сидів у гостинниці на стациї Кинїон і чекав там на шифроване письмо, по якому мав розпочати свою діяльність. Як лише замовлено надзвичайний поїзд, мій аґент зателеґрафував менї зараз, аби я приготовив ся як найшвидше. Він сам знов пробував під іменем Горація Мура замовити для себе також надзвичайний поїзд в надії, що його помістять разом із Карателем: се могло бути для нас при відповідних обставинах дуже хосенне. Так на приклад коли-б наш головний плян був не повів ся, мій аґент мав припоручене усунути обох подорожних і їх папери. Але Каратель був обережний і не згодив ся взяти до поїзду ще одного пасажира. Тоді мій аґент пішов зі стациї, але вернув ся зараз же назад, тільки через другий вхід. З боку, супротивного до плятформи, увійшов він до кондукторського ваґона і полишив ся там із кондуктором Мак-Ферсоном.

„Вам цікаво певно знати, в чім лежала моя власна діяльність? Все було приготоване ще на кілька днів перед тим, а менї полишалось тільки дати остаточний сиґнал. Бічна лінія, вибрана нами, сходила ся давнійше з головною, але опісля була відлучена. Нам досить було пересунути кілька рельсів, аби знов злучити її з нею. Із невеличкою, але добре обзнайомленою з ділом, громадкою робітників приготували ми все заздалегідь перед приходом надзвичайного поїзду. Ледви він надійшов, як уже й покотив ся по вузкій бічній лінії і то так легко, що оба пасажири навіть не завважали потрясеня.

„Наш плян був такий, що паляч Сміт мав захльороформувати Джона Слетера, машиніста, що також був засуджений на смерть разом із иньшими. З того боку, але тільки з того, наш плян не повів ся, з виїмком понадто безглуздости Мак-Ферсона, що написав письмо до своєї жінки. Наш паляч виповнив свою річ так незручно, що Слетер випав із льокомотиви в часї судорожних рухів, але на щастє так далеко, що скрутив собі карк. Він полишив ся там непорушний, ставши плямою, що покрила стидом наше

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

діло, яке при иньших обставинах могло бути взірцевим твором, на котрий можна глядіти і подивляти його з захватом. Кримінальний експерт висловив ся, що Джон Слетер був одинокою занедбаною річию у всїх наших комбінациях, так гідних подиву. Чоловік, що мав стільки успіхів як я, може бути щирий і я, вказуючи на Джона Слетера, заявляю, що він був для нас ганебною плямою.

„Таким чином справив я надзвичайний поїзд по вузкоторовій лінії на два кільометри довготи, що вела, а властиво приготована була нами, аби вести до Хартсизької копальнї вугля, одної з найпросторнїйших копалень у Анґлії. Ви спитаєте певно, як могло стати ся, що нїхто не звернув уваги на поїзд, який ішов по незакритій лінії? На те відповім, що здовж усеї лінії тягнеть ся глубокий вивіз і що лише той може її видіти, хто стоїть на березї вивозу. Там на кінцї вивозу стояв хтось – але се був я. А тепер розповім вам, що я бачив.

„Мій помічник стояв на закрутї, аби слїдити звідти за переходом поїзду на другу лінію. З ним було чотирох оружних людий; коли-б поїзд був пішов по головній лінії, що було можливе, бо прилучені шини були заржавілі, тодї мали вони по просту напасти на поїзд. Скорож він побачив, що поїзд скрутив на бічну лінію, полишив його до моєї розпорядимости. Я чекав на тім місцї, де отвирав ся вхід до копальнї і був так само узброєний, як і оба мої помічники. Як бачите, я був готовий на все, що не стало-б ся. В тій хвилї, коли поїзд наблизив ся до бічної лінії, паляч Сміт здержав біг льокомотиви, а опісля пустивши її знову швидким бігом вискочив разом із Мак-Ферсоном і моїм анґлійським аґентом, доки не було ще за пізно. Здержанє бігу поїзда звернуло мабуть увагу пасажирів і коли поїзд був знов у повнім ходї, вони виставили голови через отворені вікна. Я не можу не всьміхнути ся на згадку того, як вони тодї потуманїли. Представте собі своє власне здивованє, коли-б ви виглянувши із свойого роскішного ваґона завважали нараз, що рельси, по яких ви їдете, заржавілі і повищерблювані, покриті червоними і жовтими плямами тому, що довго були невживані і постаріли ся вже. Які думки пронизували їх серця, коли намісь Манчестра вони побачили нараз смерть, що чекала на них при кінцї нещасної дороги. Поїзд летів уперед зі скаженою швидкістю, хитаючись із боку на бік і вискрипуючи колесами по заржавілих шинах. Я був поблизько них і міг обсервувати їх. Каратель молив ся; в його руках доглянув я щось в родї

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

чоток. Той другий ревів як бик, що почув кров близької різниці. Побачивши нас на насипі він як божевільний почав нам давати ріжні знаки, а відвязавши опісля свій портфель, кинув його в наш бік. Здогад його був без сумніву хибний. Там були докази; вони готові були приобіцяти мовчанку, аби тільки вратовано їх житє. Се було би приємне, але щож могли ми зробити? Служба понад усе. Понадто поїзд не був уже ні в нашій, ні в їх власти.

„Ґомец перестав вити, почувши тріскіт поїзду на скруті. Вони побачили оба темну пащеку копальні, отворену перед собою. Ми відсунули дошки, що закривали її і таким чином відслонили чотиробічну пропасть. Давнійше підходили рельси для вигоди накидуваня вугля майже під саму шахту і нам достаточно було додати дві-три шини, аби злучити їх безпосередно з самим берегом шахти.] І дійсно, коли-б ми не були приготували рельсів, дорога була-б скінчила ся на кілька стіп над берегом. Ми глянули на вікна: низше була голова Карателя, висше Ґомеца. Вони німо гляділи на те, що відкривало ся перед ними, а всеж не мали сили відвернути ся від того видовища: воно неначе спаралїжувало їх.

„Поїзд, що летів зі скаженою скорістю і наближав ся до шахти, куди я його сам справив, представляв для мене небачене видовище, на яке глядів я з незвичайною цікавістю. Один із моїх товаришів побоював ся, аби поїзд не перескочив через пропасть, але так не стало ся. Він упав просто в отвір, а буфер льокомотиви ударив з тріском о береги шахти, причім комин підкинуло у воздух. Тендер, ваґони — все змішало ся з собою і разом із обломками льокомотиви закрило на хвилю отвір шахти. Опісля повалило все в середину і ціла маса заліза, роз'яреного вугля, мідяних приладів, коліс, кусників дерева і подушок, усе те поламане, подрухотане щезло зі шумом у копальні. Ми почули тріск, шум, гуркіт, — відломки поїзду бились до стін і довго ще після того, як останки поїзду долітали до дна шахти, було чути з глубини глухий галас. Нараз розніс ся сильний тріскіт, мабуть від розбитого кітла, і з чорної глубини вирвав ся стовп пари, що крутив ся прискаючи і спадаючи дощем довкола нас. Опісля пара, поділившись на тоненькі струї, підоймила ся до гори і заблищавши на сонці, спустила ся назад до Хартзийської пропасти.

„Виповнивши так гарно придуманий плян, ми мали ще позатирати сліди того, що зайшло. Невеличка громадка робітників, що полишила ся на другім кінці дороги, зібрала вже рельси і від-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:41 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

лучила бічну лінію, привівши все до давного ладу. Ми зі свого боку заняли ся шахтою. Комин і иньші відломки кинули ми в долину, шахту накрили по давньому дошками, а рельси повідкручували і забрали. Опісля не поспішаючись, але й не зволікаючи довго, виїхали ми з того місця — більша часть до Парижа, мій анґлійський товариш — до Манчестру, а Мак Ферсон — до Соутгемптон, звідки виеміґрував до Америки. Ми полишили тодішнім анґлійським ґазетам здогади про те, як ми походили коло свойого діла, і оповіданя, як зручно усунули з дороги досьвідних шпіонів.

„Ви памятаєте очивидно, що Ґомец викинув через вікно портфель; я сховав його і віддав своїм панам. Але їм буде певно цікаво знати, що я виймив із портфеля кілька листів, аби заховати їх на всякий випадок. Я не бажав оголошувати тих листів, але кождий чоловік мусить дбати про себе — тай що иньше можу я зробити, коли мої приятелї не хотять прийти до мене, як я чекаю на них? Панове, можете бути певні, що Герберт-де-Лєрнак однаково страшний, чи він проти вас, чи з вами і що він не такий чоловік, аби йшов на ґільотину, а не бачив вашого виряженя до Нової Каледонії. З поважаня самих до себе, не до мене, спішіть ся, д. Де... і ґенерале... і бароне.. (ви самі можете виповнити пропущені тут місця). Прирікаю вам, що в другім виданю не буде вже тих пропусків.

„P. S. Переглянувши оповіджене мною, я бачу лише один пропуск. Він дотикає нещасного Мак Ферсона, котрий був на стілько загонистий, що написав до своєї жінки і вислав їй гроші на переїзд до Ню Йорка. Дуже зрозуміло, що коли інтереси подібні до наших ставлять ся на карту, ми не можемо допустити, аби вони були зависимі від чоловіка, що хоча не хоча може видати їх женщині. Він нарушив свою присягу, виславши письмо жінці, тому ми не могли більше довіряти йому. Для забезпеченя себе ми постарали ся повести справу так, аби він не побачив ся більше з жінкою. Деколи зрештою я думав, що належало-б написати до неї і повідомити її, що нема ніяких перепон для поновного її вінчаня.

Переклав В.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 10:46 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469425
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google